

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

07-02-91М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни
«Правові системи сучасності»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 8 від «26» лютого 2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Правові системи сучасності» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Матвійчук А. В., Міщук І. В. – Рівне : НУВГП, 2021. – 28 с.

Укладач:

Матвійчук А. В., д.філос.н., професор, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальний за випуск: Міщук І. В., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Кафарський В. І.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	6
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	8
1.4. Критерії та шкала оцінювання	8
2. Плани практичних занять	9
3. Самостійна робота студентів	19
4. Рекомендована література	28

© А. В. Матвійчук, 2021

© НУВГП, 2021

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна *«Правові системи сучасності»* заснована на теоретичних напрацюваннях сучасної компаративістики, надає уявлення й знання про правову різноманітність сучасного світу, особливості функціонування і розвитку національних правових систем світу. Ця навчальна дисципліна вважається в експертному середовищі одним з обов'язкових елементів якісної освітньо-професійної підготовки правників у закладах вищої освіти України.

При цьому ми поділяємо точку зору, що для студентів магістратури вивчення дисципліни *«Правові системи сучасності»* є необхідним для усвідомлення сутності і змісту основних правових сімей сучасності, що дозволяє взяти на озброєння все те позитивне, що має місце у практиці функціонування сучасних правових систем з метою подальшого реформування правової системи України та її інтеграції у міжнародне співтовариство.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні принципи та закономірності генези національних правових систем, в тому числі закономірності розвитку національних правових систем і їх об'єднань у правові сім'ї, кола, типи. Окрема увага під час вивчення предмету зосереджується на методологічних аспектах сучасної правової компаративістики. Тут ми виходимо з обґрунтованої тези, що глибинне розуміння національної правової системи, серед іншого, ґрунтується на розумінні не лише принципів його дії, але й знаннях правових традицій, що мали вплив на процес її формування. Аксіомою нині вважається теза, що право розвивається не тільки на рівні окремих держав, але і в глобальному масштабі.

З іншого боку, все пізнається у порівнянні, зокрема і право, і правової системи, отож правовий досвід інших країн завжди є цікавим, а у випадку країн успішного права, ще й корисним. Тому професійна підготовка правників передбачає і вивчення правових систем різних держав, їхніх основних принципів й категорій із застосуванням методології сучасної правової компаративістики.

Спеціальна увага у методичних вказівках зосереджена на самостійній роботі та завданнях з навчальної дисципліни *«Правові системи сучасності»*. Методичні вказівки також містять список рекомендованої література, який втім, носить орієнтовний характер.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: формування професійних компетентностей майбутнього правника шляхом надання знань (1) у сфері сучасної правової компаративістики, (2) щодо правових систем сучасності, їх типології, механізмів їх міжнародної взаємодії. За підсумками вивчення дисципліни студенти мають оволодіти узагальненою характеристикою державно-правової теорії і практики країн світу. Курс також орієнтований на формування усвідомлення сутності і змісту основних правових сімей сучасності, що створює передумови для залучення їхніх позитивних напрацювань у контекст реформування правової системи України з метою її ефективної інтеграції у міжнародне співтовариство.

Вивчення дисципліни *«Правові системи сучасності»* має наметі формування низки компетентностей:

1. Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

2. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

Зміст вивчення дисципліни «Правові системи сучасності» сформульований у таких термінах результатів навчання:

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)

Аналітичні навички, критичне мислення, вміння творчо застосовувати теоретичні знання у практичній роботі, навички діяти відповідно до ціннісних орієнтацій на ідеали гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; здатність формулювати й висловлювати активну громадянську позицію.

Вимоги до відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в online

формі, через корпоративну пошту та/або навчальну платформу Moodle за погодженням із керівником курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Дедлайни та перескладання

1. Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно «Порядок ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП», <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>. Згідно цього документу і реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі.

2. Перездача модульних контролів здійснюється згідно <http://nuwm.edu.ua/strukturi-pidrozdi/навч-наук-btsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>.

3. Оголошення стосовно дедлайнів здачі та перездачі оприлюднюються на сторінці MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/>

1.2 Тематика практичних занять

п/п	Назва теми
Модуль 1: <i>Теорія і практика вчення про правову систему.</i>	
1.	Загальне вчення про правову систему.
2.	Національні правові системи та їх типи.
3.	Романо-германська (континентальна) правова сім'я.
4.	Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї.
5.	Англо-американська правова сім'я (сім'я загального права).
Модуль 2: <i>Особливості окремих правових систем: традиція vs. новація</i>	
6.	Правові сім'ї релігійного права.
7.	Правові сім'ї звичаєвого та традиційного права.
8.	Сім'я мусульманського права.
9.	Особливості правової системи європейського інтеграційного об'єднання – ЄС.
10.	Типологічні особливості правової системи України.

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання контрольних робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Філософія права» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час виголошення промов;
- вміння аналізувати публічні виступи.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Виконання індивідуального завдання (реферат) – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Змістовий модуль 2 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Написання контрольної роботи – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Загальне вчення про правову систему

План

1. Поняття правової системи суспільства та її ознаки.
2. Національна правова система.
3. Ознаки правової системи. Структура правової системи.
4. Юридична компаративістика як наука та її місце в системі юридичних наук.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати зміст поняття «правові системи», виокремити й описати ознаки правової системи. Визначити структуру правової системи. *Письмово надати характеристику структурних елементів правової системи суспільства.* Вміти сформулювати характеристики статичних і динамічних елементів правової системи. З'ясувати предмет та методологію юридичної компаративістики як науки та її місце у системі юридичних наук.

Питання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття «правова система». Визначте основні риси правової системи
2. Які ви знаєте основні елементи структури правової системи?
3. Які функції правової системи вам відомі?
4. Надайте загальну характеристику структурних елементів правової системи суспільства.
5. В чому полягають особливості статичних елементів правової системи?
6. В чому специфіка динамічних елементів правової системи?
7. Прокоментуйте основні принципи й завдання юридичної компаративістики.
8. Яке місце юридична компаративістика посідає у системі правових дисциплін?
9. Вкажіть загальні засади адміністративної реформи.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 11, 14, 16.

Тема 2. Національні правові системи та їх типи

План

1. Типи правових систем. Критерії класифікації правових систем.
2. Роль правових джерел у формуванні правових систем.
3. Тип праворозуміння і значення типу праворозуміння для правової системи.
5. Тип праворозуміння і джерела права: особистості взаємозв'язку.
6. Групи правових систем. Правова сім'я.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати типи правових систем і критерії класифікації правових систем. *Письмово пояснити роль правових джерел у формуванні правових систем.* Визначити зміст поняття «правовий стиль». Вміти розкрити поняття «тип праворозуміння» і значення типу праворозуміння для правової системи. Вміти виокремлювати і розрізняти основні правові сім'ї та визначати їхню основну специфіку.

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте зміст поняття «типи правових систем».
2. Сформулюйте критерії класифікації правових систем.
3. Що таке концепція «західного права»?
4. В чому полягає роль правових джерел?
5. Окресліть зміст поняття «праворозуміння».
6. Які вам відомі типи праворозуміння?
7. В чому полягає значення типу праворозуміння для правової системи?
8. Охарактеризуйте специфіку різних груп правових систем.
9. Розкрити особистості взаємозв'язку типів праворозуміння і джерел права.
10. Що таке правова сім'я?
11. Визначте принципову специфіку основних правових сімей.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 13, 16, 18.

Тема 3. Романо-германська (континентальна) правова сім'я

План

1. Передумови виникнення та етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
2. Джерела романо-германської правової сім'ї.
3. Основні властивості романо-германської правової сім'ї.
4. Приватне та публічне право в романо-германській правовій сім'ї.
5. Взаємозв'язок правової системи континентального типу з іншими правовими системами.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати Передумови виникнення та етапи розвитку романо-германської правової сім'ї. *Письмово описати джерела романо-германської правової сім'ї.* Вміти розкрити специфіку романської та германської груп правових систем. Вміти пояснити тенденції зближення романської та германської груп правових систем. *Письмово сформулювати, в чому полягає взаємозв'язок правової системи континентального типу з іншими правовими системами.*

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте передумови виникнення романо-германської правової сім'ї?
2. Вкажіть етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
3. В чому полягають особливості романо-германської правової сім'ї?
4. Розкрийте основні властивості романо-германської правової сім'ї.
5. Охарактеризуйте джерела романо-германської правової сім'ї.
6. Розкрийте зміст феномену рецепції римського права.
7. Приватне та публічне право в романо-германській правовій сім'ї.
8. Поясніть тенденції зближення романської та германської груп правових систем.
9. Розкрийте взаємозв'язок правової системи континентального типу з іншими правовими системами.

Література: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 17, 18.

Тема 4. Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї

План

1. Скандинавське право і його особливості.
2. Система джерел скандинавського права.
3. Датський та шведський напрями у розвитку скандинавського права.
4. Система джерел латиноамериканських правових систем.
5. Дуалізм латиноамериканського права.
6. Японська правова система і її особливості.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати перелік правових систем, що наближені до романо-германської правової сім'ї. Вміти охарактеризувати особливості скандинавського права. У формі есе описати датський та шведський напрями у розвитку скандинавського права. З'ясувати особливості латиноамериканських правових систем. Письмово описати систему джерел латиноамериканських правових систем. Вміти пояснити феномен дуалізму латиноамериканського права. Надати характеристику японської правової системи і її особливостей.

Питання для самоперевірки:

1. Які правові системи прийнято вважати наближеними до романо-германської правової сім'ї?
2. Які особливості скандинавського права наближають його до романо-германської правової сім'ї?
3. Окресліть систему джерел скандинавського права.
4. В чому полягають особливості латиноамериканських правових систем?
5. Поясніть феномен дуалізму латиноамериканського права.
6. Окресліть відмінності латиноамериканських правових систем від романо-германської правової сім'ї.
7. Надайте характеристику японської правової системи.

Література: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 17, 18.

Тема 5. Англо-американська правова сім'я (сім'я загального права)

План

1. Особливості генези та розвитку англо-американської правової сім'ї.
2. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї.
3. Загальне право. Права справедливості.
4. Джерела права англо-американської правової сім'ї.
5. Особливості загального права Англії.
6. Особливості правової системи США.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати історію виникнення та розвитку англо-американської правової сім'ї. Вміти охарактеризувати зміст та особливості англо-американської правової сім'ї. *Письмово надати характеристику феноменам загального права і права справедливості.* Вміти пояснити взаємовплив загального права та права справедливості на функціонування англо-американської правової сім'ї. Бути готовим розкрити систему джерел права англо-американської правової сім'ї. Виписати особливості загального права Англії і правової системи США.

Питання для самоперевірки:

1. Окресліть основні етапи розвитку англо-американської правової сім'ї.
2. Надайте загальну характеристику англо-американської правової сім'ї.
3. У чому зміст полягає зміст загального права і права справедливості?
4. В чому полягає роль правового прецеденту як основного джерела права англо-американської правової сім'ї?
5. Окресліть роль законів і підзаконних нормативно-правових актів у формування правових систем англо-американської правової сім'ї.
6. Надайте характеристику особливостей загального права Англії і правової системи США.

Література: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 17, 18.

Тема 6. Правові сім'ї релігійного права

План

1. Особливості релігійних правових систем.
2. Іудейське право: принципи та джерела. Суспільний статус.
3. Індуське право: принципи та джерела. Суспільний статус.
4. Канонічне право, його джерела.
5. Канонічне право і його вплив становлення романо-германського та загального права.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати багатофункціональний характер релігійних правових систем. Вміти пояснити специфіку іудейського права, виокремлювати риси, що відрізняють його від інших релігійних правових систем. *Письмово описати особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю.* Вміти пояснити специфіку індуського права і вказати джерела індуського права. *Письмово описати особливості взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії.* Розуміти і пояснити кодифікацію індійського права під впливом англійського права. З'ясувати вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає особливість релігійних правових систем?
2. Які риси відрізняють іудейське право від інших релігійних правових систем?
3. Які особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю?
4. Надайте загальну характеристику індуського права.
5. В чому полягає специфіка взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії?
6. Розкрийте феномен канонічного права та окресліть його джерела.
7. В чому полягає вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права?

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 16, 18, 19.

Тема 7. Правові сім'ї звичаєвого та традиційного права

План

1. Правова система Китаю, її особливості.
2. Сучасне право Китаю. Роль права у суспільно-політичному житті.
3. Правові системи країн Африки: загальні особливості.
4. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.
5. Правові системи сучасних африканських держав.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати особливості правової системи Китаю. *Письмово окреслити основні засади китайського права (конфуціанство, легізм)*. Вміти пояснити в чому полягає кодифікація китайського права. Розкрити феномен сучасного права Китаю. З'ясувати особливості правових систем країн Африки. Вміти виокремити основні тенденції розвитку африканського звичаєвого права після набуття державами Африки незалежності. Розуміти особливості впливу європейського права на правові системи країн Африки. *Письмово надати характеристику правових систем сучасних африканських держав*.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягають особливості правової системи Китаю?
2. Розкрийте зміст основних засад китайського права.
3. Що собою являє кодифікація китайського права?
4. Охарактеризуйте сучасне китайське право.
5. В чому полягають особливості правових систем країн Африки?
6. Розкрийте особливості впливу християнства та ісламу на правові системи країн Африки.
7. Назвіть основні тенденції розвитку африканського звичаєвого права після набуття державами Африки незалежності.
8. В чому полягає вплив європейського права на правові системи країн Африки?
9. Охарактеризуйте правові системи сучасних африканських держав.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 16, 18, 19.

Тема 8. Сім'я мусульманського права

План

1. Основні періоди становлення і розвитку ісламського права.
2. Особливості ісламського права.
3. Джерела і структура ісламського права.
4. Ісламська концепція прав людини.
5. Вестернізація і мусульманське право.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати зміст поняття та загальну характеристику мусульманського права. *Письмово зафіксувати джерела мусульманського права та надати їх змістовну характеристику.* Вміти окреслити основні положення теорії джерел мусульманського права. Пояснити, що собою являє незмінна основа мусульманського права. *Письмово охарактеризувати право сучасних мусульманських держав.* Вміти роз'яснити, в чому полягають особливості пристосування мусульманського права до сучасного світу. Розкрити зміст кореляцій вестернізації і мусульманського права.

Питання для самоперевірки:

1. Дати визначення поняття «мусульманське право».
2. Надати загальну характеристику мусульманського прав.
3. Розкрити основні періоди становлення і розвитку ісламського права.
4. Окресліть основні положення теорії джерел мусульманського права.
5. Охарактеризуйте джерела і структура ісламського права.
6. Що собою являє незмінна основа мусульманського права?
7. Проведіть порівняння мусульманського права з канонічним правом.
8. Охарактеризуйте право сучасних мусульманських держав.
9. В чому полягають особливості пристосування мусульманського права до сучасного світу?

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 16, 18, 19.

Тема 9. Особливості правової системи європейського інтеграційного об'єднання – ЄС

План

1. Еволюція європейської ідеї як основи об'єднаної Європи.
2. Правова природа Європейського Союзу.
3. Проблема суверенітету і право Європейського Союзу.
4. Інституційний устрій Європейського Союзу.
5. Правова характеристика законодавства ЄС.
6. Основні принципи правової політики ЄС.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати основні етапи еволюції європейської ідеї як основи об'єднаної Європи. *Письмово описати основні підходи до розуміння правової природи Європейського Союзу.* Вміти пояснити проблемні аспекти забезпечення суверенітету і реалізації норм права Європейського Союзу. *Письмово описати інституційний устрій Європейського Союзу.* Вміти надати правову характеристику законодавства ЄС. Розуміти творення первинного і вторинного права Євросоюзу. Мати уявлення про основні принципи правової політики ЄС.

Питання для самоперевірки:

1. Поясніть особливості генетики правової системи Євросоюзу.
2. Окресліть зміст основних концепцій розуміння правової природи ЄС.
3. В чому полягають особливості інституційної структури Європейського Союзу?
4. В чому полягають особливості інституційної структури Європейського Союзу?
5. Окресліть структуру права ЄС.
6. В чому полягають відмінності первинного й вторинного права ЄС?
7. Роз'ясніть особливості права ЄС.
8. Розкрийте основні принципи правової політики ЄС.

Література: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 13, 17, 18.

Тема 10. Типологічні особливості правової системи України

План

1. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
2. Перехідний характер правової системи сучасної України.
3. Джерела (форми) сучасного права в Україні.
4. Вплив євроінтеграційних та глобалізаційних процесів на формування сучасної правової системи України.
5. Правова політика і правова ідеологія.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати основні риси постсоціалістичних правових систем. Вміти пояснити зміст методології пізнання сучасної системи українського права. Мати уявлення про особливості перехідного характеру правової системи сучасної України. *Письмово описати джерела (форми) сучасного права в Україні.* Вміти пояснити особливості впливу євроінтеграційних та глобалізаційних процесів на формування сучасної правової системи України. *Письмово дати відповідь на питання, в чому полягає процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю і які це має наслідки.* Вміти пояснити зміст правової політики і правової ідеології сучасної української держави.

Питання для самоперевірки:

1. Які основні риси постсоціалістичних правових систем?
2. В чому полягає перехідний характер правової системи сучасної України?
3. Надайте характеристику джерел (форм) сучасного права в Україні.
4. В чому полягає вплив євроінтеграційних та глобалізаційних процесів на формування сучасної правової системи України?
5. В чому зміст процесу зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю і які це має наслідки?
6. Що таке правова ідеологія? Яке вона має значення для формування правової системи (на прикладі України)?

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 13, 17, 18, 19, 20, 24.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Правові системи сучасності» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення за темами навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань за темами тематичних практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розроблення плану та написання реферату;
- самостійне вивчення та складання конспектів за темами, що вносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

Написання реферату

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати єдиним вимогам.

1. Робота повинна бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-18 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретний зміст реферату, його структура визначається студентом разом із викладачем. Як правило, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад:

Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Вища школа, 1997. 271 с.

Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення верховенства права і законності. *Право України*. 2011. № 4. С. 4–11.

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер

сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Орієнтовний перелік тем для рефератів

1. Юридична компаративістика як наука та її місце в системі юридичних наук.
2. Загальнотеоретичні аспекти формування поняття правової системи.
3. Взаємозв'язок правової системи з іншими соціальними системами.
4. Особливості статичних елементів правової системи.
5. Особливості динамічних елементів правової системи.
6. Критерії розподілу правових систем на правові сім'ї.
7. Загальна характеристика рецепції римського права.
8. Приватне та публічне право в романо-германській правовій сім'ї.
9. Взаємозв'язок правової системи континентального типу з іншими правовими системами, міжнародним правом.
10. Особливості правової системи України.
11. Історичні передумови виникнення англо-американської правової сім'ї.
12. Взаємовплив загального права та права справедливості на функціонування англо-американської правової сім'ї.
13. Судова влада в Англії як основний суб'єкт правотворчості.
14. Роль законів і підзаконних нормативно-правових актів у формування правових систем англо-американської правової сім'ї.
15. Домінування процесуального права над матеріальним в англо-американської правової сім'ї.
16. Етапи формування правової системи США.
17. Історичні передумови виникнення мусульманської правової сім'ї.
18. Коран – священна книга Ісламу та її вплив на формування системи права країн мусульманської правової сім'ї.

19. Характеристика основних джерел мусульманської правової сім'ї.
20. Окремі відмінності правових систем країн, які відносяться до мусульманської правової сім'ї.
21. Тенденції розвитку та вдосконалення мусульманського права.
22. Особливості судової системи країн мусульманської правової сім'ї.
23. Історичні передумови виникнення правових систем країн Африканського континенту.
24. Особливості правової групи держав звичаєвої правової сім'ї, які базуються на праві континентальної Європи.
25. Особливості правової групи держав звичаєвої правової сім'ї, які базуються на праві Англії.
26. Особливості правової групи держав звичаєвої правової сім'ї, які базуються на праві мусульманському праві.
27. Етапи розвитку традиційного африканського права.
28. Еволюція європейської ідеї як основи права об'єднаної Європи.
29. Вплив євроінтеграційних процесів на формування правової системи України.
30. Правова політика і правова ідеологія.

Контрольні роботи

Контрольні роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Тематика контрольних робіт укладена відповідно до завдань навчальної дисципліни і пов'язане з практичними потребами юридичного фаху. Вибір варіанту контрольної роботи здійснюється за формулою № варіанту = дата народження студента – 1 (для народжених у перший день місяця – варіант № 1).

Вимоги до оформлення контрольних робіт:

1. Для набору тексту и таблиць необхідно використання редактору Microsoft Word для Windows.
2. Перед набором тексту налаштуйте вказані нижче вказані параметри текстового редактору: поля по 2 см; шрифт Times New

Roman, розмір – 14; міжрядковий інтервал – 1; вирівнювання за шириною; абзацний відступ 1,25 см; орієнтація листа – книжна.

3. Оформлення посилань на інформаційні джерела. Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [32, с. 85]).

Наприкінці контрольної роботи наводиться *список використаних джерел*. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Завдання № 1

1. Правова політика і правова ідеологія.
2. Особливості романо-германської правової сім'ї.
3. Охарактеризуйте феномен Права справедливості.

Завдання № 2

1. Джерела (форми) сучасного права в Україні.
2. Особливості японської правової системи.
3. Охарактеризуйте феномен Загальне право.

Завдання № 3

1. Розкрийте особливості процесу зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю?
2. В чому полягають особливості японської правової системи?
3. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.

Завдання № 4

1. В чому полягає вплив євроінтеграційних процесів на формування сучасної правової системи України?
2. В чому зміст дуалізму латиноамериканського права?
3. Поняття адміністративного позову.

Завдання № 5

1. В чому полягає перехідний характер правової системи сучасної України?
2. Опишіть основні елементи латиноамериканської правової системи.
3. Форма та зміст адміністративного позову.

Завдання № 6

1. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
2. Охарактеризуйте систему джерел скандинавського права.
3. Належність та допустимість доказів.

Завдання № 7

1. Основні принципи правової політики ЄС.
2. Окресліть особливості скандинавського права.
3. Підготовче провадження.

Завдання № 8

1. Особливості творення вторинного права Євросоюзу.
2. Окресліть взаємозв'язок правової системи континентального типу з іншими правовими системами.
3. Апеляційна інстанція.

Завдання № 9

1. Особливості творення первинного права Євросоюзу.
2. Окресліть тенденції зближення романської та германської груп правових систем.
3. Касаційна інстанція.

Завдання № 10

1. Окресліть зміст феномену Статутне право.
2. Приватне та публічне право в романо-германській правовій сім'ї.
3. Різновиди ухвал суду.

Завдання № 11

1. Правова характеристика законодавства ЄС.

2. Окресліть передумови виникнення романо-германської правової сім'ї.
3. Форми судових рішень.

Завдання № 12

1. В чому полягає багатофункціональний характер релігійних правових систем?
2. Окресліть джерела романо-германської правової сім'ї.
3. Функції судової влади.

Завдання № 13

1. Правова природа Європейського Союзу.
2. В чому особливості сім'ї мусульманського права?
3. Набрання судовим рішенням законної сили.

Завдання № 14

1. Еволюція європейської ідеї як основи об'єднаної Європи.
2. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.
3. Відповідальність за невиконання судових рішень.

Завдання № 15

1. Основні періоди становлення і розвитку ісламського права.
2. В чому особливості світських правових систем?
3. Компетенція адміністративних судів.

Завдання № 16

1. Правові системи сучасних африканських держав.
2. Окресліть особливості релігійних правових сімей.
3. Предмет оскарження.

Завдання № 17

1. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.
2. Окресліть особливості традиційної правової системи.
3. Інституційний устрій Європейського Союзу.

Завдання № 18

1. Сучасне право Китаю: філософсько-правова характеристика.
2. Окресліть особливості англо-американської правової сім'ї.
3. Проблема суверенітету і право Європейського Союзу.

Завдання № 19

1. Окресліть основні тенденції розвитку африканського звичаєвого права після набуття державами Африки незалежності.
2. Охарактеризуйте правові системи, наближені до романо-германської правової сім'ї.
3. Роль законів і підзаконних нормативно-правових актів у формування правових систем англо-американської правової сім'ї.

Завдання № 20

1. Правові системи країн Африки: загальні особливості.
2. Окресліть зміст феномену «праворозуміння».
3. В чому полягає ідея правового прецеденту.

Завдання № 21

1. Основні засади китайського права: конфуціанство, легізм.
2. Окресліть концепцію «західного права».
3. Сформулюйте відмінності латиноамериканських правових систем від романо-германської правової сім'ї.

Завдання № 22

1. Правова система Китаю, її особливості.
2. У чому полягає роль правових джерел?
3. Адміністративна процесуальна дієздатність.

Завдання № 23

1. Розкрийте вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.
2. Охарактеризуйте критерії класифікації правових систем.
3. Надайте загальну характеристику рецепції римського права.

Завдання № 24

1. Канонічне право, його джерела.
2. Надайте загальну характеристику структурних елементів правової системи суспільства.
3. Окреслити систему джерел скандинавського права.

Завдання № 25

1. В чому полягає феномен рецепції англійського права?

2. Надайте характеристику динамічних елементів правової системи.
3. Сформулюйте визначення понять «правова сім'я», «джерела права».

Завдання № 26

1. Кодифікація індійського права під впливом англійського права.
2. Надайте характеристику статичних елементів правової системи.
3. Завдання юридичної компаративістики як наука.

Завдання № 27

1. Загальна характеристика індуського права. Джерела індуського права.
2. Взаємовплив загального права та права справедливості на функціонування англо-американської правової сім'ї.
3. Поняття правової системи суспільства та її ознаки.

Завдання до № 28

1. Білль про права: правова характеристика.
2. Розкрийте структуру правової системи.
3. Надайте загальну характеристику англо-американської правової сім'ї.

Завдання № 29

1. Принципи іудейського права: поняття та види.
2. Окресліть зміст поняття «національна правова система».
3. Основні етапи розвитку англо-американської правової сім'ї.

Завдання № 30

1. Прецедент і закон у правовій системі США.
2. Сформулюйте ознаки правової системи.
3. В чому сутність вестернізації правової системи Японії.

4. Рекомендована література

Базова:

1. Білас І. Г. Теорія держави і права. Курс лекцій : навчальний посібник. Київ : Інститут міжнародних відносин, 2008. 212 с.
2. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навчальний посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2019. 279 с.
3. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.
4. Мороз С. П. Правничі системи сучасності : навч. посібн. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
5. Петришин О. В., Зінченко О. В. Правова карта сучасного світу : навч. посіб. для студентів-магістрів юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів. Харків : Право, 2018. 508 с.
6. Порівняльне правознавство (правові системи світу) / Ю. С. Шемшученко, О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко та ін.; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Парламентське вид-во., 2008. 488 с.

Допоміжна

7. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. / уклад. : О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. Харків : Право, 2016. 1024 с.
8. Давид Р. Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / пер. с фр. В. А. Туманова. Москва : Международные отношения, 2003. 400 с.
9. Кельман М. С. Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
10. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01. Київ, 2005. 32 с.
11. Луць Л. А. Загальна теорія держави і права : навч.-метод. посіб. Київ : Атіка, 2008. 412 с.
12. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу : навч. посіб. Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 241 с.
13. Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку : зб. наук. праць / За ред. Ю. С. Шемшученка,

- І. С. Гриценка, О. К. Маріна ; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. Київ : Логос, 2011. 520 с.
14. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. Харків: Консум, 2006. 687 с.
15. Теория государства и права : учеб. для юрид. вузов / С. С. Алексеев, С. И. Архипов, В. М. Корельский и др. ; под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. Москва : ИНФРА-М-НОРМА, 1997. 570 с.
16. Ткаченко В. Д. Порівняльне правознавство : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов ; за ред. В. Д. Ткаченка. Харків : Право, 2003. 274 с.
17. Європейський Союз: теорія і практика інтеграції заради успіху : навальний посібник / В. В. Дума, А. В. Боровик, А. В. Матвійчук та інші; за заг. ред. А. В. Матвійчука. Рівне : Волин. обереги, 2019. 156 с.

Інформаційні ресурси

18. <http://www.nbu.gov.ua> – бібліотека ім. В.І. Вернадського
19. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
20. <http://www.president.gov.ua> – Президент України
21. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
22. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
23. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України
24. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України